

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА КАДАСТРУ

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ

(назва освітнього компонента)

підготовки перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

(назва освітнього рівня)

спеціальності G18 Геодезія та землеустрій

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Геодезія та землеустрій

(назва освітньо-професійної освітньо-професійної / освітньо-творчої програми)

Силабус вибіркового освітнього компонента «Земельні ресурси» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузі знань G Інженерія, виробництво та будівництво, спеціальності G18 Геодезія та землеустрій за освітньо-професійною програмою Геодезія та землеустрій.

Розробники: Радзій В.Ф., кандидат географічних наук, доцент

Погоджено

Гарант

освітньо-професійної програми:

Олександр МЕЛЬНИК

Силабус вибіркового освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру

протокол № 1 від 29 серпня 20 25 р.

Завідувач кафедри:

Анна УЛЬ

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: G Інженерія, виробництво та будівництво, спеціальності G18 Геодезія та землеустрій Освітньо-професійна програма Геодезія та землеустрій Освітній ступінь: бакалавр	вибіркова
150 год. 5 кредити		Рік навчання – 2
ІНДЗ: немає		Семестр – 3
		Лекції – 10 год.
		Семінарські – 20 год.
		Самостійна робота – 110 год.
	Консультації – 10 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Радзій Володимир Феофілович
Науковий ступінь	кандидат географічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру
Профайл	Радзій Володимир Феофілович — wiki.vnu.edu.ua https://scholar.google.com/citations?user=gSbQA6IAAAA&hl=uk
Телефон	+380955227285
e-mail	radzij@vnu.edu.ua
Дні занять	https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**Анотація курсу**

Вибірковий освітній компонент (ВОК) «Земельні ресурси» належить до переліку вибірових освітніх компонентів підготовки фахівця першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю G18 Геодезія та землеустрій галузі знань G Інженерія, виробництво та будівництво.

Вибіркова освітня компонента «Земельні ресурси» забезпечує здобувачів освітньо-професійної програми «Геодезія та землеустрій» знаннями про склад, структуру та властивості земельного фонду як об'єкта геодезичного вивчення і землевпорядкування. Курс охоплює питання оцінки та класифікації земель, їх просторової організації, екологічного стану та раціонального використання.

Особливий акцент робиться на сучасних методах моніторингу, кадастрових вимірювань та управління земельними ресурсами з використанням геоінформаційних технологій. Отримані знання формують професійні компетентності фахівців для прийняття ефективних рішень у сфері геодезії, землеустрою та охорони земель.

Пререквізити – Підвищують ефективність засвоєння освітньої компоненти, що вивчаються здобувачами раніше і разом з вказаною дисципліною: охорона праці в галузі, геодезія, ґрунтознавство з основами геології.

Постреквізити – освітні компоненти, які будуть використовувати результати вивчення освітньої компоненти «Земельні ресурси»: ландшафтно-екологічні основи формування територій; основи землеустрою та кадастру; земельне право; генеральне планування населених пунктів; основи моніторингу земель; кваліфікаційна робота; геопросторові бази даних та кадастрові системи.

Мета і завдання освітнього компонента

Метою вибіркового освітнього компонента «Земельні ресурси» є формування у студентів теоретичних знань та практичних умінь щодо структури, властивостей, класифікації та раціонального використання земельних ресурсів, а також опанування методів їх оцінювання, моніторингу й управління в контексті професійної діяльності геодезиста та землевпорядника.

Основними завданнями ВОК є:

надати знання про склад і структуру земельного фонду, природні властивості земель та чинники, що формують їх якісний ста;

сформувати уявлення про класифікацію земель, їх функціональне призначення, правовий статус і основи державного управління земельними ресурсами;

навчити методам оцінки земель, включно з бонітуванням, економічною та екологічною оцінкою;

ознайомити з принципами сталого землекористування, охороною земель та способами відновлення деградованих територій;

розвинути навички застосування геодезичних та геоінформаційних технологій у дослідженні, моніторингу й кадастровому забезпеченні земельних ресурсів;

сприяти формуванню компетентностей для прийняття професійних рішень у сфері землеустрою, кадастру та просторового планування.

Результати навчання (компетентності). **Компетентності**, яких здобувач освіти набуде в результаті вивчення вибіркового освітнього компоненту:

Спеціальні (фахові) компетентності:

здатність планувати і виконувати теоретичні та/або прикладні дослідження, створювати нові знання і технології у сфері геодезії та землеустрою;

здатність критично осмислювати сучасні проблеми і перспективні напрями розвитку геодезії та землеустрою та суміжних галузей знань;

здатність здійснювати пошук необхідної інформації, обирати і застосовувати сучасні методи обробки, аналізу, оцінювання та оприлюднення даних, зокрема геопросторових, та метаданих при розв'язанні комплексних задач геодезії та землеустрою;

здатність розробляти і реалізовувати проекти у сфері геодезії та землеустрою, а також дотичних до неї міждисциплінарних напрямів із урахуванням технічних, економічних, соціальних, правових та екологічних аспектів.

Програмні результати навчання:

вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з питань професійної діяльності, досліджень та інновацій у сфері геодезії та землеустрою;

приймати ефективні рішення щодо розв'язання завдань прикладного, дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері геодезії та землеустрою, аналізувати альтернативи, будувати прогнози, оцінювати ризики, зокрема в умовах неповної та/або суперечливої інформації та неоднозначних вимог;

будувати і досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі об'єктів і процесів, застосовувати їх для створення інновацій у сфері геодезії та землеустрою;

створювати та розвивати інфраструктури геопросторових даних, опрацьовувати та оприлюднювати геопросторові дані та метадані, що стосуються геодезії та землеустрою.

Soft-Skills

Вивчення ВОК «Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування» сприяє формуванню та розвитку у здобувачів освіти м'яких навичок" (soft skills), які визначають, як здобувач освіти взаємодіє з іншими, організовує роботу, приймає рішення та адаптується.

Зокрема, навички командної роботи: при виконанні проєктів та вирішенні практичних задач здобувачі освіти можуть працювати у малих групах, вміти слухати та публічно аргументувати думки та рішення. Дотримуватись встановленого обсягу на виконання практичних завдань та часу встановленого на самопідготовку. При вирішенні завдань здобувач повинен проявляти здатність аналізувати логіку міркувань і висловлювань, здатність до узагальнення, аналізу, критичного осмислення, систематизації, прогнозування, постановці мети і цілей, вибору шляхів їх досягнення.

Структура освітнього компонента (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Семинарські заняття	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Змістовий модуль 1. Місце і роль земельних ресурсів						
Тема 1. Місце та роль земельних ресурсів у суспільному виробництві	19	2	2	14	1	ДС / 10
Тема 2. Земельні ресурси світу	22	1	2	18	1	ДС / 10
Тема 3. Історичний аспект формування земельної власності в Україні	22	1	2	18	1	Р / 10
						ІРС/15
Змістовий модуль 2. Управління земельними ресурсами, моніторинг і охорона земель						
Тема 4. Категорії земельних ресурсів України. Земельні угіддя та їх класифікація	22	2	4	15	1	ДС / 10
Тема 5. Сучасний стан і використання земельних ресурсів	20	1	2	15	2	ДС / 10
Тема 6. Моніторинг та охорона земель. Раціональне землекористування	23	2	4	15	2	ДС / 10
Тема 7. Деградація та рекультивация земель. Ефективність землекористування	22	1	4	15	2	ДС / 10
						ІРС/15
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання

1. Підготувати конспект-огляд про роль земельних ресурсів як засобу та предмета праці в аграрному, промисловому та природоохоронному секторах.
2. Побудувати схему функцій землі в суспільному виробництві (економічна, соціальна, екологічна, просторово-територіальна).
3. Скласти таблицю розподілу земель світу за основними категоріями (рілля, ліси, пасовища, забудовані землі, інші).
4. Побудувати кругову або стовпчикову діаграму структури земельного фонду світу (на основі FAO або іншого відкритого джерела).
5. Підготувати порівняльний аналіз забезпеченості земельними ресурсами 5-ти країн різних регіонів світу (Європа, Африка, Азія, Америка).
6. Підготувати хронологічну таблицю розвитку земельних відносин в Україні від Київської Русі до сьогодення.

7. Визначити ключові історичні події, що вплинули на становлення сучасної системи землекористування (мінімум 5 подій).
8. Порівняти особливості земельних реформ в Україні та одній із країн Центральної чи Східної Європи (Польща, Чехія, Литва тощо).
9. Скласти таблицю «Категорії земель України: визначення, цільове призначення, особливості правового режиму».
10. Побудувати структурну схему класифікації земельних угідь: рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження, перелоги тощо.
11. Підготувати огляд сучасного стану земельного фонду України: зміни площ, тенденції, проблеми.
12. Виконати картографічне завдання: скласти картосхему розподілу земельних угідь у межах однієї вибраної області.
13. Проаналізувати актуальні проблеми використання земель: надмірна розораність, урбанізація, нецільове використання, тіньовий обіг землі.
14. Дослідити систему моніторингу земель в Україні та підготувати схему його структури (агрохімічний, ґрунтовий, кадастровий, екологічний, ДЗЗ).
15. Виконати аналіз супутникового знімка (Sentinel-2 або Landsat) для визначення типів земного покриву території (описово, без обробки програмами).
16. Підготувати огляд принципів раціонального землекористування та розробити приклади їх застосування для конкретної громади.
17. Сформулювати перелік основних заходів з охорони земель (економічних, технологічних, організаційних).
18. Підготувати таблицю видів деградації земель: ерозія, засолення, заболочення, ущільнення, техногенні порушення.
19. Обрати конкретний приклад деградованої території України (торфовище, кар'єр, порушені землі) та описати можливі підходи до рекультивації або ренатуралізації.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувача освіти

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали;
- відвідування (або відпрацювання) усіх занять;
- наявність конспекту лекції чи самопідготовки;
- активна участь у практичних заняттях (відповіді на запитання, доповнення);
- вчасне виконання домашніх завдань з самостійної роботи;
- складання підсумкових тестів та практичних завдань за змістовним модулем;

- за наявності об'єктивних причин (напр.: хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- списування під час контрольних робіт і складання заліків, іспитів та інших контрольних форм перевірки заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань здобувачів освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Виконання усіх форм робіт, які підлягають оцінюванню, відбувається у визначені розкладом терміни. Пропуск з поважних причин теми чи окремого заняття може бути відпрацьованим під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій. Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

Неформальна освіта при викладанні освітнього компонента

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (<https://surl.li/sejkpx>).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

Зарахування результатів навчання, отриманих у формальній та/або інформальній освіті

Результати освіти, отримані у формальній та/або інформальній освіті, можуть бути зараховані як додаткові у межах поточного оцінювання.

Види наукової та практичної активності здобувачів освіти	Кількість балів
Виступ на міжнародній, всеукраїнській студентській науково-практичній конференції з публікацією тез доповіді в межах тематики ВОК	до 10
Проходження курсів, тренінгів, воркшопів або інших видів неформальної освіти в межах тематики ВОК	до 10

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Рейтинг здобувача освіти з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<https://hell1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/2025-pro-potochne-i-pidsumk.otsinyuvannya.pdf>). Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані на семінарських заняттях, при виконанні завдань практичних завдань тем (10 балів) та участь у дискусіях лекційного матеріалу (10 балів).

За виконання індивідуальної (самостійної) роботи здобувач може отримати максимально 15 балів. Оцінка, яка виставляється за семінарські заняття, складається з таких елементів: вміння здобувача демонструвати практичні навички аналізувати опрацьований матеріал та аргументовано доносити до аудиторії, своєчасне виконання.

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з певного компонента освіти на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних (семінарських, індивідуальних), лабораторних занять (тощо), самостійної роботи, виконання ІНДЗ, контрольних робіт тощо.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом (програмою) ОК.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

У час складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60

балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100 балів. На залік виносяться типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Комунікація

Основні платформи для комунікації викладача зі здобувачами освіти:

1. Очне спілкування у аудиторіях згідно розкладу.
2. Платформа електронного навчання.
3. Група у Viber, Telegram-канал (будь-який месенджер за вибором студентів), яка створюється старостою і працює впродовж вивчення освітнього компоненту.
4. Індивідуальні консультації в аудиторії (згідно розкладу консультацій).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 81	
67 74	
60 66	
1 – 59	Незадовільно

Орієнтований перелік питань до заліку

1. Поняття земельних ресурсів та їх особливості як природного ресурсу.
2. Земля як засіб та предмет праці в різних галузях господарства.
3. Функції земельних ресурсів у суспільному виробництві.
4. Економічна, екологічна та соціальна роль землі.
5. Значення земельних ресурсів у формуванні ресурсного потенціалу держави.
6. Структура земельного фонду світу: склад та основні категорії.
7. Географічні закономірності розподілу земельних ресурсів на планеті.
8. Забезпеченість країни земельними ресурсами: критерії та показники.
9. Глобальні тенденції використання земель: урбанізація, деградація, зміни земного покриву.
10. Основні проблеми світового землекористування та шляхи їх вирішення.

11. Особливості землеволодіння у Київській Русі та періоді феодалізму.
12. Земельні відносини в українських землях у 19-20 століттях.
13. Етапи формування ринку землі в незалежній Україні.
14. Види земельної власності в Україні та їх правові засади.
15. Категорії земель України згідно із Земельним кодексом: характеристика та правовий режим.
16. Класифікація земельних угідь: рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження тощо.
17. Поняття цільового призначення земель та його значення.
18. Земельний фонд України: структура та особливості розподілу за категоріями.
19. Відмінності між категоріями земель та угіддями.
20. Сучасний стан земельного фонду України: проблеми та тенденції.
21. Надмірна розораність території України: причини та наслідки.
22. Урбанізація та зміна структури земель в умовах розвитку міст.
23. Проблеми нецільового використання земель.
24. Екологічні наслідки нераціонального землекористування.
25. Система моніторингу земель в Україні: складові та організація.
26. Види моніторингу земель: ґрунтовий, агрохімічний, екологічний, кадастровий.
27. Використання методів дистанційного зондування Землі в моніторингу земель.
28. Поняття та принципи раціонального землекористування.
29. Основні заходи охорони земель та їх класифікація.
30. Види деградації земель: ерозія, засолення, заболочення, техногенні порушення.
31. Причини деградації земель в Україні та світі.
32. Методи рекультивації земель: технічна та біологічна рекультивація.
33. Поняття ренатуралізації та її екологічне значення.
34. Показники ефективності землекористування та методи їх оцінювання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

1. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3–4. Ст. 27.
2. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 № 962-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 349.
3. Про державний земельний кадастр : Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 8. Ст. 61.
4. Герасименко С. А. Земельні ресурси та землекористування : підручник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 368 с.
5. Шевчук М. П. Земельні ресурси: оцінювання та управління : навч. посіб. Львів : Новий Світ – 2000, 2020. 312 с.

6. Саблук П. Т., Федоренко М. М., Месель-Веселяк В. Я. Земельні ресурси: економіка і управління. Київ : ІАЕ, 2018. 284 с.
7. Держгеокадастр України. Статистичний щорічник про стан земельних ресурсів України. Київ : Держгеокадастр, 2020–2024.
8. Національна доповідь «Про стан родючості ґрунтів України». Київ : НААН України, 2021. 256 с.
9. Паньків З. П. Земельні ресурси : навч. посіб. Львів : Львівський нац. аграр. ун-т, 2015. 248 с.
10. Паньків З. П., Наконечний Ю. І. Земельні ресурси. Практикум : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 196 с.
11. Радзій В. Ф. Управління земельними ресурсами : конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 130 с.
12. Радзій В. Ф., Позняк С. П. Структура ґрунтового покриву Волинської височини : монографія. Луцьк : Вежа, 2009.
13. Третяк А. М., Третяк В. М. Землепорядне проєктування та раціональне землекористування. Київ : Аграрна наука, 2017. 424 с.
14. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Трофименко П. І., Трофименко Н. В. Земельні ресурси та їх використання : навч. посіб. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. *Boiaryn M. V., Biedunkova O. O., Netrobchuk I. M., Radzii V. F., Voloshyn V. U. Assessment of ecological sustainability of the landscape of the Prypiat River basin within the Volyn region. Наукові горизонти. 2023.*
15. Skripnikova V. A., Kit M. G., Radzii V. F., Sveshnikova. Ancient anthropogenic terrace complexes in the North Caucasus and Carpathians as the models of sustainable highly productive agroecosystems. Proceedings of the Third International Congress “Man and Soil at the Third Millennium”, 2002.
16. FAO. Global Land Outlook. Rome : Food and Agriculture Organization, 2023. 240 p.
17. FAO. Status of the World’s Soil Resources. Rome : FAO, 2015. 650 p.
18. UNCCD. Global Land Degradation Assessment Report. Bonn : United Nations Convention to Combat Desertification, 2022. 198 p.
19. UNEP. Global Environment Outlook (GEO-6). Nairobi : United Nations Environment Programme, 2019. 744 p.
20. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Портал відкритих даних. URL: <https://land.gov.ua>.
21. FAO. FAOSTAT – Land Use Database. URL: <https://www.fao.org/faostat>.
22. Copernicus. Land Monitoring Service. URL: <https://land.copernicus.eu>.